

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Tekemisen Meininki

- toimintaopas aikuisille

Minna Niskala & Aliisa Tikkala

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op

11/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Minna Niskala, Aliisa Tikkala	Sivumäärä 34 ja 12 liitesivua
Työn nimi Tekemisen Meininki – toimintaopas aikuisille	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tuomo Paavola, Regina Pesonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Terveys ry	
Tiivistelmä <p>Tekemisen Meininki – toimintaopas aikuisille on opinnäytetyö, jonka tarkoituksena on toimia työkaluna Terveys ry:n Nuorilta nuorille- ja Innostu! Innosta!- hankkeissa (2004-2010) kehitetyille Pää edellä-toimintamallille. Opas on tehty helpottamaan, selkeyttämään ja ohjaamaan arkea Pää edellä-toimintamallin neljässä eri vaiheessa; Tiimi, Tuuma, Toimi ja Puinti. Opas etenee kuvitteellisen tarinan keinoin. Tarina antaa konkreettisen esimerkin Pää edellä- toimintamallista sekä selkeyttää oppaaseen koottuja toiminnallisia käytänteitä.</p> <p>Pää edellä- toimintamallin myötä ehkäisevä päihdetyö on saanut uuden tavan edistää päihtettömyyttä. Tekemisen Meininki – toimintaopas aikuisille on tehty edistämään toimintamallia. Opasta voidaan hyödyntää ehkäisevän päihdetyön lisäksi ryhmissä ja yhteisöissä, joilla on yhteinen kehittämistarve.</p> <p>Tekemisen Meininki – toimintaopas aikuisille on toiminnallisen opinnäytetyön produkti. Toiminnallisen opinnäytetyön tukena käytettiin kvalitatiivista tutkimusta, jonka avulla kerättiin materiaalit oppaaseen kesän ja syksyn 2010 aikana. Puolistrukturoidut kyselylomakkeet lähetettiin Innostu! Innosta!- hankkeiden parissa työskennelleille aikuisille. Vastausten tarkastelun kautta koottiin oppaan sisältö.</p> <p>Opinnäytetyö tehtiin tilaustyönä Terveys ry:lle. Oppaalla on kauaskantoisia vaikutuksia ja monipuolisia käyttömahdollisuuksia Pää edellä- toimintamallin eteenpäin viemiseksi. Opas on julkisessa levityksessä sekä vapaasti käytettävissä.</p>	
Asiasanat Pää edellä- toimintamalli, ehkäisevä päihdetyö, osallisuus, ryhmä, vuorovaikutus, toiminnallinen opinnäytetyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Minna Niskala, Aliisa Tikkala	Number of Pages 34 and 12 attached pages
Title Tekemisen Meininki – operational guide for adults	
Supervisor(s) Tuomo Paavola, Regina Pesonen	
Subscriber and/or Mentor Terveys ry	
Abstract <p>Tekemisen Meininki – operational guide for adults is final thesis which purpose is to operate as a tool to Pää edellä- operational model. Pää edellä is developed in Terveys ry's Nuorilta nuorille- and Innostu! Innosta!- projects (2004-2010). The guide is made to ease, clarify and navigate everyday life. The operational model includes four stages: Tiimi, Tuuma, Toimi and Puinti. The Guide proceeds by means of imaginary story. The story gives concrete example of Pää edellä- operational model and clarifies practical methods that are listed in the guide.</p> <p>Due to Pää edellä- operational model preventive intoxicant work have had new way to promote life without intoxicants. Tekemisen Meininki – operational guide for adults is made to promote the operational model. In addition of preventive intoxicant work the guide can be utilised in groups and communities which have common development need.</p> <p>Tekemisen Meininki – operational guide for adults is the product of functional final thesis. Qualitative research was used to support the functional final thesis. With the help of qualitative research was material to the guide collected during summer and autumn 2010. Half-structured questionnaire was send to adults who worked in Innostu! Innosta!- project. The content of guide was collected by examination of results.</p> <p>The functional final thesis was commissioned by Terveys ry. The guide has longdistance effects and multiple affordance to take the Pää edellä – operational model forward. The guide is public and free to use.</p>	
Keywords Pää edellä– operational model, preventive intoxicant work, participation, group, interaction, functional final thesis	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 Tietoperusta	7
2.1 Pää edellä- toimintamalli	7
2.1.1 Tiimi	8
2.1.2 Tuuma	9
2.1.3 Toimi	9
2.1.4 Puinti	10
2.2 Ehkäisevä päihdetyö	10
2.2.1 Terveys ry	11
2.2.2 Sosiokulttuurinen innostaminen	12
2.3 Osallisuus	12
2.4 Ryhmä	13
2.5 Vuorovaikutus	14
2.6 Toiminnallinen opinnäytetyö	14
3 OPINNÄYTETYÖN PRODUKTI	16
3.1 Prosessin kuvaus	16
3.2 Oppaan tarkoitus ja tavoite	17
3.3 Oppaan tarpeellisuus	17
3.4 Oppaan sisältö	18
3.5 Oppaan hyötykäyttö	23
4 AINEISTONKERUU	24
4.1 Tutkimuksen tarkastelu	25
4.1.1 Tiimi	25
4.1.2 Tuuma	26
4.1.3 Toimi	27
4.1.4 Puinti	28
4.2 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	29
4.3 Tutkimuksen eettisyys	30
5 POHDINTA	30
LÄHTEET	32
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Nuorten ryhmän kanssa työskentely on haastavaa, mutta myös antoisaa ja palkitsevaa, kun asiat etenevät suunnitellulla tavalla. Ensi askel vuorovaikutteiseen ryhmätyöskentelyyn nuorten kanssa on luoda kiireetön, kannustava ja avoin ilmapiiri, yhteisymmärryksen vallitessa nuori kokee ryhmän turvalliseksi toimia ja tuoda esille omat mielipiteensä. Nuorten kiinnostuksen kohteet muuttuvat nopeasti, siksi onkin varauduttava tekemään paljon töitä ryhmän koossapitämiseksi. Erilaiset toimintamenetelmät ovat korvaamaton apu ryhmätyöksessä. Ryhmän on annettava elää ja hengittää, ohjaajan on osattava antaa vapauksia ja asettaa rajoja. Pää edellä-tiimin säilyvyyden edellytyksenä on asettaa selkeät tavoitteet toiminnalle sekä vakauttaa ryhmän oma identiteetti, vain siten on mahdollista saavuttaa asetettu päämäärä. (Niskala & Tikkala 2010, 3.)

Ehkäisevä päihdetyö on jo kauan kaivannut uusia tapoja tarttua nuorten päihteiden käyttöön ja niiden syihin. Uusia mielenkiintoisia näkökulmia ja lähestymistapoja tarvitaan nuorten arkeen. (Leimio-Reijonen 2002, 7.) Nykypäivänä nuorten osallisuus ja asiantuntijuus ovat syrjäyttämässä kaavoihin kangistuneen pelottelun ja valistuksen ehkäisevän päihdetyön kentällä. Osallistamalla nuoria saadaan parempia tuloksia, koska nuoret tietävät mikä vaikuttaa oman ikäluokkansa asenteisiin ja vastaa heidän tarpeisiinsa.

Opinnäytetyö on tilaustyö Terveys ry:n Pää edellä- toimintamallille. Pää edellä-toimintamalli on kehitetty ja testattu Nuorilta nuorille- sekä Innostu! Innosta!- hankkeissa. Molemmat hankkeet ovat ehkäisevän päihdetyön hankkeita nuorille, ja niissä nuoret ovat asiantuntijoita ja toimijoita. Opinnäytetyön produkti on Tekemisen Meininki - toimintaopas aikuisille A5- koossa ja Internet-versiona.

Tekemisen Meininki - toimintaopas aikuisille- oppaan tarkoituksena on olla suunnannäyttäjä Pää edellä- toimintamallin parissa työskenteleville aikuisille. Opas tarjoaa hyväksi todettuja toiminnallisia käytänteitä Pää edellä- arkeen ja toimintaan. Käytänteet on kerätty sähköisillä kyselylomakkeilla Innostu! Innosta!- hankkeen parissa työskennelleiltä aikuisilta. Vastaukset on tarkasteltu kvalitatiivisen

tutkimuksen keinoin. Käytänteet oppaaseen on valittu syvää pohdintaa ja harkintakykyä käyttäen.

Opas on toteutettu nuorekkaalla ja innostavalla otteella. Rajoja rikkova opas etenee kuvitteellisen tarinan muodossa ja on tiivis sekä helppolukuinen. Oppaan ulkoasusta pyrittiin saamaan mahdollisimman huomiota herättävä väreillä, kuvilla ja tekstin asetteluilla. Ulkoasun on toteuttanut Teemu Haapa-aho.

Opinnäytetyössä avatut käsitteet ovat Pää edellä- toimintamalli, ehkäisevä päihdetyö, osallisuus, ryhmä, vuorovaikutus ja toiminnallinen opinnäytetyö. Tietoperusta pohjautuu Pää edellä- toimintamalliin sekä käytettyihin käsitteisiin.

Tekemisen Meininki - toimintaopas aikuisille on tarvelähtöinen. Pää edellä- toimintamallin ollessa uusi ehkäisevän päihdetyön kentällä, aikaisempia vastaavia tuotoksia ei ole. Ilman käytännön kokemusta Pää edellä- toimintamallin konkreettinen toteuttaminen voi olla haastavaa. Opas antaa työkalut toimintamallin eri vaiheiden eteenpäin viemiseen. Yhteisöpedagogin näkökulmasta Tekemisen Meininki - toimintaopas aikuisille on sosiaalisesti vahvistava työväline erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön nuorten osallisuuden näkökulmasta. Opas edesauttaa sosiaalisten taitojen kehittämistä ryhmän jäsenten keskuudessa. "Sosiaalisten taitojen tärkeä kyky on kyky innostua itse työstään ja kyky innostaa muita" (Isokorpi 2004, 31).

2 TIETOPERUSTA

Tietoperustana on käytetty Pää edellä- toimintamallia, ehkäisevää päihdetyötä, osallisuutta, ryhmää, vuorovaikutusta ja toiminnallista oppimista. Käsitteet koettiin keskeisimmiksi Tekemisen Meininki – toimintaopas aikuisille tutustumiseen.

2.1. Pää edellä- toimintamalli

Pää edellä on toimintamalli, joka juontaa juurensa Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta!- hankkeista vuosina 2004-2010. Hankkeiden perustana toimi sosiokulttuurisen innostamisen kylmä ja kuuma maailma (ks. 2.2.2). Hankkeet haastoivat ehkäisevän päihdetyön toimintaperiaatteet, erityisesti nuorten ja aikuisten välisen vuoropuhelun. (Kylmäkoski, Pylkkänen & Viitanen 2010, 123.)

Toimintamalli on testattu ja hiottu nykyiseen muotoonsa Innostu! Innosta!- hankkeen aikana. Innostu! Innosta! on nelivuotinen (2007 - 2010) Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama ja Terveys ry:n hallinnoima hanke, jonka tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten päihde- ja alkoholin käyttöä ja viivyttää mahdollisia juomiskokeiluja. Hankkeen päämääränä on vahvistaa nuorten omaehtoisen vertaistoiminnan kuulumista osaksi ehkäisevää päihdetyötä. Tavoitteena on innostaa nuoria elinyhteisönsä ja -ympäristönsä sekä yhteiskunnan kehittämiseen ehkäisevän päihdetyön suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin muodossa. Keskeisiä teemoja ovat osallisuus, yhteisöllisyys, yhdessä toimiminen ja vertaistoiminta.

Pää edellä- toimintamalli on ehkäisevää päihdetyötä nuorille. Toimintamallin perustana on tarvelähtöisyys, nuorten oma asiantuntijuus, osallisuus sekä vuorovaikutteisuus nuoren ja aikuisen välillä. Pää edellä- toimintamalli pyrkii saattamaan nuoret ja aikuiset yhteen toimivamman ehkäisevän päihdetyön puolesta. Toimintamallin avulla pyritään myös edistämään hyvinvointia ja terveellisiä elämäntapoja. (Mt., 123.) Uutta, rohkeaa otetta noudattaen Pää edellä- toimintamalli rikkoo vanhoja kaavoja ehkäisevän päihdetyön kentällä. Tavallisesta päihdevalistuksesta poiketen toimintamalli antaa nuorille omaa tilaa sekä päätäntävaltaa. Nuorten oma asiantuntijuus on

suuressa ja tärkeässä roolissa, sillä nuoret itse ovat tietoisimpia ympärillään tapahtuvista kehitystarpeista. Kehitystarpeita voivat olla esimerkiksi oman paikkakunnan vapaa-ajanviettomahdollisuuksien suppea tarjonta tai aikuisten asenteet nuorten tupakointia kohtaan. Pää edellä- toimintamalli koostuu neljästä eri osa-alueesta; Tiimi, Tuuma, Toimi ja Puinti.

Toimintamallia on työstetty aiemmin nimellä ELIKSI = Elinympäristön parhaaksi. Toimintavaiheiden nimet olivat Meiksi, Arki, Praksis ja Näky. Nuorilta tulleen palautteen myötä toimintamallin ja sen eri vaiheiden nimet vaihdettiin nuorekkaampaan, ihmisläheisempään suuntaan.

2.1.1 Tiimi

Tiimin aikana kootaan nuorten ydinryhmä, jonka jäsenet ovat mahdollisimman kiinnostuneita käsiteltävästä asiasta ja heillä on halu vaikuttaa nuorten yhteisiin asioihin. Nuorten ryhmästä pyritään saamaan toimiva Tiimi erilaisten ryhmäytymenettelmien avulla, joka alkaa nuorten ydinporukan ollessa kasassa. Ryhmäytymenettelmillä pyritään muodostamaan eri persoonista yhteistoiminnallinen ryhmä (Mt., 124). Jotta ryhmä toimisi, täytyy jäsenten pystyä avoimeen keskusteluun ja ajatusten sekä mielipiteiden vaihtoon.

Toimiva ryhmä edistää sosiaalisia taitoja sekä tukee heidän kasvussa ainutkertaisiksi persooniksi. Jokainen ryhmän nuori on oman elämänsä asiantuntija, tässä ryhmässä koulutuksella, asemalla tai elämäntilanteella ei juurikaan ole ryhmän kannalta merkitystä. Sosiaaliin perustaitoihin luetaan mm. kyky ilmaista omia ajatuksia ja tunteita niin verbaalisesti kuin non-verbaalisesti, riittävät ajatteluvalmiudet sekä kyky pystyä näkemään ja ymmärtämään asioita muidenkin näkökulmasta. (Vesikansa 1988, 133.)

2.1.2. Tuuma

Prosessin toisessa vaiheessa nuoret kuvaavat oman elinympäristönsä ilmiöitä omien kokemusten ja huomioiden kautta. Prosessi synnyttää uusia näkökulmia toteutettavaan hankkeeseen ja ohjaa ryhmää ja sen tavoitteita eteenpäin. Toimintaympäristön kartoitus ja analyysi on Nuorilta Nuorille (2004-2006) hankkeessa kehitelty menetelmä, jonka soveltamista jatkettiin myös Innostu! Innosta!- hankkeessa. Toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin kautta selvitetään sosioekonomisten terveyserojen syitä. Sen avulla tutkitaan ja arvioidaan toimintaympäristön elinolosuhteita, jäsenten todellisia terveystarpeita sekä yhteisön terveyden edistämiseen liittyviä tarpeita.

Toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin avulla lisätään ryhmän tietoisuutta yhteisön hyvinvoinnista ja sen edellytyksistä, jotta toiminnan tavoite saavutettaisiin, on välttämätöntä tuntea ympäristö, johon halutaan vaikuttaa. Kartoituksella pyritään saamaan käsitys valitun ilmiön yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista tekijöistä. (Kylmäkoski, Pylkkänen & Viitanen 2010, 125.)

2.1.3. Toimi

Kolmannen vaiheen käynnistyessä toimintaympäristön kartoitus ja analyysi on valmis. Sen jälkeen toimijoiden ajattelu suunnataan käytännön toimintaan, joka vastaa hankkeen taustaa ja tarvetta. Mitä aletaan toteuttamaan ja millä aikataululla? Talousarvio ja toimintasuunnitelma varsinaista toimintaa varten alkavat olla ajankohtaisia, jotta toimintaa voitaisiin alkaa toteuttamaan ja sille saataisiin rahoitus. Kolmannen vaiheen lopulla toiminta tuotteistetaan ja toteutetaan suunnitelmien mukaisesti.

Toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin kautta nousseet ongelmat, haasteet, odotukset tai toiveet ovat kaikki tärkeitä, mutta vain yksi aihe on samanarvoinen suhteessa kehittämistarpeeseen ja ryhmän resursseihin. Toteutetun toiminnan tulee vastata ympäristön tarpeita ja syntyä ryhmän omista tietotaidoista. (Mt., 125.)

2.1.4. Puinti

Neljänteen vaiheeseen sisältyy toiminnan arviointi, joka on tärkeä osa Pää edellätoimintamallia, ja sen edelleen kehittämistä. Arvioinnissa tärkeintä on luoda avoin ja salliva ilmapiiri, jotta sekä nuoret että aikuiset uskaltavat tuoda mielipiteensä julki. Arvioinnissa voi käyttää monia eri metodeja, mm. kirjallista tai suullista arviointia yksin tai ryhmissä. Rehellinen mielipide on tärkeää, jotta toimintamallia voidaan kehittää. Ongelmat on myös tärkeää tuoda esiin, jotta niistä voi ottaa oppia. Arviointi suuntaa ja ohjaa prosessia koko hankkeen ajan. Arvioimalla saadaan vastauksia kysymykseen, mitä todella on saavutettu ja miten siitä pitäisi jatkaa eteenpäin. (Mt., 126.)

2.2 Ehkäisevä päihdetyö

Päihdetyössä tarvitaan tahtoa ja taitoa (Kylmäkoski, Pylkkänen, Viitanen (toim.) 2010, 138). Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla. Vaikuttamisen, eli muutoksen, kohteena yleisimmin ovat oikeudet, tiedot ja asenteet, päihteille altistavat riskitekijät ja päihteiltä suojaavat tekijät tai päihteiden käyttötapoihin ja käyttöön vaikuttaminen. Nykyisin ehkäisevän päihdetyön kenttä on laaja, ja työtä tehdään mitä erilaisimmin menetelmin ja työskentelytavoin. Usein menetelmät ja työskentelytavat rakentuvat valintojen tekemisen, sosiaalisen paineen ja sosiaalisten taitojen käsittelyn, tiedon tarjoamisen, henkilökohtaisten arvojen ja elämäntaitojen käsittelyn, vertaistoiminnan sekä päihteettömyyteen houkuttelevien vaihtoehtojen tarjoamisen ympärille. Voidaan siis sanoa, että ehkäisevää päihdetyötä tehdään monilla eri tasoilla ja tavoilla. (mt., 29- 30.)

Ehkäisevä päihdetyö on moniulotteista, se koostuu sosiaalisesta ympäristöstä, vuorovaikutuksellisista ja yhteiskunnallisista sekä kulttuurillisista tekijöistä, käytettävästä aineesta, nuoresta itsestään sekä psykososiaalisista tekijöistä. Sosiaalinen ympäristö koostuu asuinalueesta, koulusta sekä kotikunnasta.

Vuorovaikutuksellisiin tekijöihin luetaan kuuluvaksi vanhemmat, kaverit, opettajat sekä nuorisokasvattajat. Yhteiskunnalliset sekä kulttuurilliset tekijät koostuvat koulutus- ja nuorisopolitiikasta sekä päihde- ja nuorisokulttuureista. Henkilökohtaiset syyt, itsetunto sekä identiteetin rakentaminen lähtevät nuoresta itsestään. Psykososiaalisiin tekijöihin kuuluvat haluttomuus, kyvyttömyys ja valmius kieltäytyä päihteistä. (mt., 62.)

Ehkäisevässä päihdetyössä usein korostetaan varhaisen puuttumisen merkitystä. Kuitenkaan puuttuminen nuoren holtittomaan päihteiden käyttöön tai ilmeiseen riskikäyttäytymiseen ei ole riittävää sellaisenaan. Puuttumisen rinnalla tulee tarjota nuorille tukea pelkän valistuksen sijasta. Ilman riittävää tukea puuttuminen voi jäädä nuorta ärsyttäväksi kokemukseksi. (mt., 61.)

Nykypäivänä nuorten osallisuus ehkäisevässä päihdetyössä on korostunut. Toiminnalliset ehkäisevän päihdetyön mallit antavat nuorille mahdollisuuden saada tietoa päihteistä ja niiden vaikutuksista itse toiminnan, erilaisten leikkien ja pelien, visailujen ja draaman keinojen kautta. Näin pystytään välttämään tavanomaista valistusta, jossa aikuinen suorittaa päihteiden vaarat monologina. Toiminnalliset mallit antavat nuorille tilaa pohtia itse päihteiden käyttöä ja omaa suhdetta päihteisiin siten, että nuoret ovat tiedon tuottajia ja toimijoita. Osallisuuden lisäksi ehkäisevän päihdetyön piirissä käytetään nykyisin vertaisohjaukseen perustuvia työskentelytapoja. Vertaisohjauksen peruserätyy se, että nuorten parissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä on tehtävä yhdessä nuorten kanssa. Nuoret ovat nuoruuden asiantuntijoita, ja vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa nuorten asiantuntijuus kehittyy. Tunnetuin vertaisohjaukseen perustuva työskentelytapa lienee Terveys ry:n hallinnoima Innostu! Innosta!- hanke. (mt., 30- 33.)

2.2.1. Terveys ry

Terveys ry on valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön järjestö. Toiminnan tavoitteena on tupakan ja päihteiden käytön ehkäisy, päihteettömän liikenteen sekä

terveellisten ja turvallisten elämäntapojen edistäminen. Huomiota kiinnitetään erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Terveys ry on valtakunnallinen järjestö, jonka keskustoimisto sijaitsee Helsingissä. Keskustoimistossa työskentelee yhdeksän työntekijää. Terveys ry:n toiminnanjohtaja on LitM Kristiina Hannula. Järjestöllä on yhdeksän maakuntapohjaista toiminta- aluetta, joilla on omat aluekoordinaattorinsa.

Terveys ry:n toiminnan perustana ovat RAY:n avustukset, sosiaali- ja terveysministeriön myöntämät tupakka- ja raittiustyölakiin perustuvat hankerahoitukset ja oma varainhankinta. (www.terveysry.fi.)

2.2.2. Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurisella innostamisella tarkoitetaan ihmisten yhteen saattamista, vuorovaikutusta ja herkistämistä yhteistoimintaan elinympäristönsä hyväksi. Sosiokulttuurisen innostamisen avainkäsitteitä ovat luovuuden vahvistaminen, kommunikaation edistäminen ja ihmisten välisen tasavertaisen suhteen kehittäminen. (Kiilakoski, Tomperi & Vuorikoski 2005, 335-354.)

Sosiokulttuurinen innostaminen nuorten ehkäisevän päihdetyön kentällä jaetaan kylmään ja kuumaan maailmaan. Kylmällä maailmalla tarkoitetaan esimerkiksi koulutustilaisuutta, joka on valmis paketti täynnä konkreettista tietoa. Kylmän maailman näkemyksen mukaan ei pyritä kehittämään vaan sopeutumaan olosuhteisiin ja olemassa olevaan elämäntilanteeseen. Kuuma maailma käsittää ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta nuorten ja aikuisten aktiivisen ja toiminnallisen yhteistyön. Kuuma maailma tähtää pysyvyyteen hetkellisyyden sijaan. Humanistinen näkökulma sosiokulttuuriseen innostamiseen on kuumen maailman mukainen. Humanistinen kuumen maailman näkemys pyrkii aktiivisempaan toimintaan passiivisuutta vastustaen. (Kylmäkoski, Pylkkänen & Viitanen 2010, 121-122.)

2.3. Osallisuus

Osallisuus on toimijuutta ja vallanjakoa (Kylmäkoski, Pylkkänen & Viitanen (toim.) 2010, 150). Osallisuudella tarkoitetaan passiivisen mukanaolon lähtökohtaa, sillä viitataan aktiiviseen osallistumiseen ryhmän toiminnassa. Osallisuudella tai sen puutteella pystytään analysoimaan, millaisia toimintamahdollisuuksia ihmisillä ympäristössään on. Osallisuus ei ole menetelmä tai toimintatapa, se on pikemminkin lasta ja nuorta kunnioittava asenne. (mt., 152.)

Varmaa on, että ne nuoret, jotka ovat omakohtaisesti havainneet osallisuuden mielekkyyden ja merkittävyyden, haluavat osallistua aktiivisemmin yhteiskunnalliseen päätöksentekoon myös myöhemmin (Kylmäkoski (toim.) 2010, 89).

Osallistaminen tarkoittaa sitä, että osallistuminen tehdään mahdolliseksi erilaisin menetelmin. Osallistamiseen ei kuulu pakottamista tai manipulointia, vaan siihen liittyy kannustavia toimenpiteitä. (Laitinen 2002, 10.)

2.4. Ryhmä

Ryhmän muodostaa kaksi tai useampi henkilö, jotka ovat riippuvaisia toisistaan ja kommunikoivat toistuvasti toistensa kanssa. Ryhmiä on kahdenlaisia; primaariryhmä, jossa ihmiset ovat aktiivisesti ja läheisesti tekemisissä toistensa kanssa, ja sekundaariryhmä, jonka jäsenet ovat potentiaaleja läheiseen ja toistuvaan sekä henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen. (muistiinpanot teemasta yhteisöt ja yhteisötyö 23.3.2009.)

Ryhmä käy elinkaarensa aikana läpi monenlaisia vaiheita. Muotoutumisvaihe on pelisääntöjen pohdintaa ja oman paikan etsimistä, kuohuntavaiheen aikana erilaiset näkemykset voivat luoda suuria ongelmia. Yhteistoiminnan syntymisen vaiheessa alkaa yhteissävel löytyä ja ryhmä vakiintuu, kypsän toiminnan vaihe huokuu vuorovaikutusta ryhmän jäsenten välillä ja he kykenevät ratkaisemaan syntyviä ristiriitoja. Viimeisenä ryhmän hajoaminen tarkoittaa sitä, että ryhmä on suorittanut tehtävänsä, tämä voi olla erittäin tunnepitoinen tapahtuma. Jotta ryhmän jäsenet saisi sitoutumaan ryhmään, on tärkeä muodostaa oma ryhmäidentiteetti, se on välttämätöntä jokaisen henkilökohtaiselle ja jaetulle itsensä tiedostamiselle. (muistiinpanot teemasta yhteisöt ja yhteisötyö 23.3.2009.)

Turvallista ryhmää luodessa tulee ohjaajan elää jatkuvassa vuorovaikutustaitojen oppimisprosessissa (Aalto 200, 27). Turvallinen ryhmä on yksi tärkeimmistä instrumenteista nuorten kanssa toimimisessa. Turvallisen ryhmän muodostamisella voidaan parhaalla mahdollisella tavalla tukea nuoren kasvua ja kehitystä sekä ennaltaehkäistä nuorten päihteiden – ja huumeiden käyttöä, kiusaamista, väkivaltaa sekä muita häiriö- ja ongelmankäyttäytymisen muotoja. Näillä edellytyksillä luodaan myös vahvaa pohjaa tiimityöhön sopeutumiseen työelämässä. (Mt., 24.)

Ryhmäytymisellä tarkoitetaan ryhmän jäsenten tutustuttamista toisiinsa sekä ME-hengen luomista erilaisten toiminnallisten menetelmien kautta. Ryhmäytymisellä pyritään kehittämään ryhmän koheesiota. Käsitteellä ryhmän koheesio, eli kiinteys, tarkoitetaan ryhmän jäsenten keskinäistä yhteenkuuluvuutta ja riippuvuutta. Koheesio auttaa tavoitellun päämäärän saavuttamista ja tavoitteiden saavuttaminen vahvistaa koheesiota. (Isoherranen 2005, 43.)

2.5. Vuorovaikutus

Vuorovaikutuksessa tapahtuu aina tietojen, asioiden ja tavaroiden vaihtoa. Vuorovaikutustaitoihin luetaan mm. kuuntelemisen ja havainnoinnin taidot, argumentointitaidot, taito osoittaa tukea ja ylläpitää keskustelua, taito ottaa ja pitää puheenvuoroja ja taito jatkaa toisen puheenvuorosta. Ryhmäviestinnässä ryhmän tavoite ja tehtävä vaikuttavat suuresti vuorovaikutukseen, kuuntelemisen ja havainnoinnin taidot nousevat erityisesti esille. (Kempainen 2000, 140.) Vuorovaikutus oman itsensä kanssa on merkittävin ja tärkein vuorovaikutustaito ja se on samalla muiden vuorovaikutustaitojen vahva perusta (Aalto 2000, 26).

2.6. Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvästä käytännön asiantuntijatehtävässä (Hakala 2004, 7). Ammattikorkeakoulussa tutkimuksellisen opinnäytetyön sijaan voi

tehdä myös toiminnallisen opinnäytetyön. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöskentely voi päättyä moniin erilaisiin lopputuotoksiin eli tuotteisiin. (mt., 2004, 16.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ohjeistaa ja opastaa toimintaa sekä järjestää ja järjesteää toimintaa. Toiminnallisen opinnäytetyön produktina voi olla esimerkiksi ohjeistus tai opastus (perehdyttämispöas), cd-rom, portfolio, ohje tai kotisivut. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla myös tapahtuman järjestäminen. Tärkeää toiminnallisessa opinnäytetyössä on, että siinä yhdistyvät käytännön kokemus ja siitä raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus tarkoittaa käytännössä ei-numeraalista tutkimusta. Laadullinen tutkimus on kohdeilmion käsitteellistä pohdintaa, tässä tutkimuksessa kohdeilmio on tutkimusmalli Pää edellä. Aineistona kvalitatiivisessa tutkimuksessa voi toimia monenlainen, mm. haastattelut, havainnoinnit, yleisönosastokirjoitukset ja elokuvat. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan oma osallistuvuus on yleistä, tutkija saattaa olla osa tutkittavaa kohdeilmiota. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on pieni otanta, jota analysoidaan tarkasti. (Eskola & Suoranta 2005, 13-137.)

Tutkimusta tehdessä täytyy ottaa huomioon eettisyys. Tutkimuksen eettisyydellä tarkoitetaan mm. tutkimuslupaan liittyviä kysymyksiä, tutkimusaineiston keruun oikeudenmukaisuutta, tutkijan vaikuttamista tutkimusyhteisöön ja tutkimuksesta tiedottamista. Tutkimuksen analyysin tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Laadullisen tutkimuksen analysointi on tutkittavan asian tiivistämistä sisältöä kadottamatta. (Mt., 13-137.)

3 OPINNÄYTETYÖN PRODUKTI

Opinnäytetyön produktina toteutettiin Tekemisen Meininki – toimintaopas aikuisille. Opas on pääasiassa ehkäisevän päihdetyön piiriin tehty toimintaopas, mutta se soveltuu käytettäväksi erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin, joissa on yhteinen kehittämistarve. Produktin tietoperustana on käytetty Pää edellä- toimintamallia sekä avattuja käsitteitä.

3.1 Prosessin kuvaus

Keväällä 2009 saimme vihiä valtakunnallisesta Innostu! Innosta!- hankkeesta, joka aloittaisi toimintansa myös Torniossa pian. Hanke oli aloittanut toimintansa jo Turussa, Porissa, Helsingissä, Kuusamossa ja Joutsenossa. Hankkeeseen etsittiin paikallisia aikuistoimijoita alan opiskelijoista sekä ammattilaisista. Pääsimme mukaan jo, kun hankkeen toimintaa suunniteltiin Tornioon, olemme olleet mukana siis ensiaskeleista lähtien. Hankkeen alussa kävi nopeasti selväksi, että paikallistoiminnan päävastuu olisi meillä. Mukaanpääsy hankkeeseen avasi mahdollisuuden tehdä sekä sosiaalisen vahvistamisen käytännön ja kehittämisen projektin että opinnäytetyön toimintamallin parissa. Tekemisen Meininki -toimintaopas aikuisille tehtiin tilaustyönä Terveys ry:lle.

Kyselylomakkeiden sekä oman kokemusperäisen tutkimisen kautta saatiin materiaalia oppaan sisällön toteuttamiseen. Kyselylomakkeet lähetettiin sähköpostilla jokaisen hankepaikkakunnan yhdelle aikuistoimijalle. Oppaan aktiivisessa toteutusvaiheessa tiivis yhteydenpito hankkeen pääkoordinaattori Susanna Leimio-Reijoseen sekä Terveys ry:n Lapin aluekoordinaattoriin Teppo Kuuselaan pysyi yllä. Oppaan ulkoasu toteutettiin yhteistyössä Teemu Haapa-ahon kanssa. Oppaassa käytetyt valokuvat ovat otoksia Tornion paikallishankkeen toiminnasta.

A5- kokoinen toimintaopas etenee kuvitteellista tarinaa kertoen sekä samalla käyden Pää edellä- toimintamallin läpi vaihe vaiheelta. Opas sisältää hyvien käytänteiden lisäksi vihjeitä siitä, kuinka ei kannata toimia. Teksti oppaassa on selkeää ja mukavalukuista, nuorekasta otetta unohtamatta. Kuvattuja menetelmiä ei ole kerrottu liian pikkutarkasti, jotta niitä voi soveltaa erilaisten ryhmien kanssa. Kaikki oppaassa esitellyt menetelmät on testattu Innostu! Innosta!- hankkeessa vuosina 2009-2010. Oppaan nimeksi muotoutunut Tekemisen Meininki - toimintaopas aikuisille juontaa juurensa Tornion paikallishankkeen saamasta positiivisesta palautteesta. Opas jaetaan aikuistoimijoille Innostu! Innosta!- hankkeen päätösfoorumissa marraskuussa 2010. Opasta tullaan hyödyntämään myös Pää edellä- toimintamallin koulutustilaisuuksissa. Pääsääntöisesti jakelu tapahtuu sähköisesti www.paaedella.fi sekä www.terveysry.fi.

3.2 Oppaan tarkoitus ja tavoite

Terveys ry tarvitsi oppaan, joka olisi suunnattu toimintamallin parissa työskenteleville aikuisille antamaan jo testattuja ja hyväksi havaittuja menetelmiä toimintamallin toteuttamiseen. Tekemisen meininki - toimintaopas aikuisille on suunniteltu työkaluksi Pää edellä- toimintamallin konkreettiseen toimintaan.

Oppaan tarkoituksena on toimia kompassina aikuisille kertomatta kuitenkaan suoranaisesti, miten päästä perille. Tavoitteena oli luoda nuorten kanssa työskenteleville aikuistoimijoille selkeää, helppolukuinen sekä innostava apuväline. Oppaan tahdotaan olevan niin mukaansatempaava sekä houkutteleva, että se valitaan monien oppaiden joukosta. Yksi suurimmista tavoitteista oli saada opas aktiiviseen käyttöön valtakunnallisesti. Opas sopii työvälineeksi kaikkien kehitysongelmien parissa kamppaileville tahoille, erityisesti nuorisotyöhön.

3.3 Oppaan tarpeellisuus

Vastaavaa opasta Pää edellä- toimintamallista ei ole vielä olemassa. Tarve oppaalle nousi aikuistoimijoiden halusta saada tekemisen rinnalla kulkeva nuorekas opas,

joka antaa konkreettisia esimerkkejä toimintamallin eri vaiheiden toteuttamiseen. Mikäli ei ole perehtynyt Pää edellä- toimintamallin vaiheisiin, eivät niiden nimet (Tiimi, Tuuma, Toimi ja Puinti) yksinään kerro kuinka tulisi toimia. Oppaalla pyritään helpottamaan arkea toimintamallin parissa.

3.4 Oppaan sisältö

Opas etenee kuvitteellisen tarinan keinoin, tarinaa käyttäen luotiin oppaalle yhtenäinen punainen lanka. Tarinassa käytetyt nimet ovat lähipiiristämme ja heiltä on saatu suostumus nimien käyttöön.

Oppaasta löytyy toiminnallisia menetelmiä sekä yleisiä ohjeita toiminnan jokaiseen eri vaiheeseen sekä yhteishengen luomiseen. Tarinaosioita seuraa lista esimerkkejä ja ohjeita, joilla annetaan apukeinoja toiminnan arkeen. Tarkoituksena on oppaan toimiminen suunnannäyttäjänä kuitenkin osoittamatta suoraa tietä perille. Tarina itsessään toimii esimerkkinä toimintamallista.

Johdanto antaa yleiskuvan Pää edellä- toimintamallista sekä sen historiasta.

Oppaan nuorekas ote näkyy heti alkusanoista lähtien. Johdannon alkuun liitettiin ote Tornion paikallishankkeen Tiimin kokoamisvaiheessa käytetystä kutsukortista:

”Mikä juttu tämä oikeen on? Tämä on elämää. Sitä itteään. Ole jonaki! Tehe jotaki! Tämä on sitä hereää yhdessäoloa. Nuorten ehoilla. Sie ja mie ja muu lössi. Tuu mukkaan! Pää edellä!”

Johdannossa korostetaan tarkoitusta työskennellä nuorten ehdoilla, vaikka se voi olla joskus hyvinkin haasteellista. Alkusanat antavat myös vihjettä, kuinka nuorten kanssa kannattaisi työskennellä. Johdanto päättyy tekstiin, joka sitoo kokonaisuuden yhteen:

”Ole luova. Uskalla tehdä asioita oman näköisesti. Kuuntele nuorta, se on se asiantuntija. Ja nyt sulla on vielä Tekemisen Meininki! Anna paukkua!”

Tiimi on Pää edellä- toimintamallin ensimmäinen vaihe. On muutoksen tarve. Ryhmä asiaa ratkaisemaan kootaan henkilöistä, joilla on yhteinen mielenkiinto saavuttaa päämäärä saman haasteen suhteen.

”Kasiluokkalaiset Elisa ja Mari törmäävät välitunnilla pariin tyyppiin, jotka keräävät jengiä ympärilleen. Tyyppien kuvaus tulevasta toiminnasta nuorten vapaa-ajanviettomahdollisuuksien lisäämiseksi saa Elisan ja Marin mielenkiinnon heräämään. He päättävät osallistua ensitapaamiseen. Tapaamisen aika ja paikka löytyy tyyppien jakamista kutsukorteista.”

Tarina itsessään antaa keinoja Tiimin kokoamiseen. Oppaassa kerromme hyväksi havaittuja keinoja Tiimin kokoamiseen. Tämän jälkeen tarina jatkuu:

”Ammattikoululaiset Leena ja Sanna ovat myös löytäneet tiensä ensitapaamiseen. Tutustuttuaan LiVamaNu- ryhmän toimintaan (Lisää Vapaa-ajanviettomahdollisuuksia Nuorille) ja muihin osallistuviin nuoriin he ovat innokkaita puuttumaan paikkakuntansa nuorten vapaa-ajan haasteisiin omalla asiantuntijuudellaan.”

Tekstissä korostetaan ensitapaamisen tärkeyttä ja ryhmän jäsenten tutustuttamista toisiinsa esitellen eri metodeja. Tärkeää on luoda nuoria miellyttävä ilmapiiri. Tarina jatkuu:

”Nuorisotilalla käyvät Merja ja Paula hehkuttavat hanketapaamisia kahdelle ystävälleen. Heidän mielestään mukavinta on ryhmänvetäjät Elli ja Inkku, rento yhdessä olo, hauskuus ja syöminen. He kokevat myös ryhmän olleen tehokas ja saaneen aikaan paljon lyhyessä ajassa. Ystävät Jouko ja Aki kiinnostuvat myös toiminnasta ja haluavat mukaan.”

Tutustumista seuraa varsinainen ryhmäytyminen.

Tuuma on vaihe, jossa kartoitetaan ja analysoidaan omaa toimintaympäristöä. Tämän vaiheen yksi keskeisimmistä asioista on nuorten sitouttaminen toimintaan sekä mielenkiinnon ylläpitäminen.

”Toiminnan edetessä Elli ja Inkku kartoittavat yhdessä nuorten kanssa paikkakunnan nykyisiä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia sekä niiden puutteita. Leena ja Sanna ymmärtävät, että jos haluaa itse saada hyötyä, on sille myös annettava jotain. Pääasia, että kaikki tekeminen on mielekästä ja toteuttamiselle etsitään vaihtoehtoisia tapoja.”

Mistä tahansa toiminnassa on kyse, on sen eteen tehtävä töitä, jotta kaikki osapuolet voisivat hyötyä siitä parhaalla mahdollisella tavalla. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää. Toimintaympäristön kartoitukselle ja analyysille on hyvä kehittää vaihtoehtoisia toteutustapoja, jotta nuorilla olisi mielekästä tekemistä sekä innostus toiminnasta säilyisi. Oppaassa kerrotaan tapoja, joilla esitellä toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin tulokset.

”Aika ajoin Tiimin jäsenet Petri ja Ilari tylsistyvät odotellessaan suoraa toimintaa. Tylsistyminen näkyy häiriökäyttäytymisenä ja Tiimin muiden jäsenten kiusaamisena. Ellillä ja Inkulla onkin kova työ pitää ryhmän mielenkiintoa yllä järjestämällä erilaisia viihdykkeitä ja illanistujaisia.”

Häiriökäyttäytymiseen ja kiusaamiseen tulee aina puuttua. Oppaaseen on listattu toimintoja, joilla on mahdollista sitouttaa ryhmä sekä pitää sen mielenkiintoa yllä. Tuuma- vaiheessa korostetaan kaikkien toimijoiden olevan tasavertaisia Tiimiläisiä.

Toimi on vaihe, jossa toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin pohjalta valitaan yksi haaste, johon pureudutaan kunnolla sekä mietitään kuinka haasteeseen voidaan vastata.

”Toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin pohjalta nuoret valitsevat kehittämisprojektikseen nykyisten liikuntamahdollisuuksien markkinoinnin. Elisa, Mari ja Aki ovat keksineet järjestää Tiimillä tempauksen, jossa tuodaan esille paikkakunnan

harrastusmahdollisuuksia. Moniammatillista yhteistyötä hyväksikäyttäen he aikovat pyytää eri urheiluseuroja esittelemään toimintaansa.”

Tässä vaiheessa opasta on tartuttu ajankäytön ja resurssien tärkeyteen. Oppaassa painotetaan aiheen rajaamista ja pilkkomista palasiin, jotta kehittämisasihe ei paisu liikaa. Tekemisen hauskuus ja mielenkiinnon ylläpitäminen ovat myös avainasemassa.

Puinti on arvioinnin vaihe. Toiminnan loppupuolella mietitään, miten toimittiin, olisiko jotain voinut tehdä toisin ja onko toiminnalle vielä mahdollisesti jatkoa luvassa.

”Petri ja Ilari ovat erittäin ylpeitä omasta Tiimistään. Häiriökäyttäytyminen loppui ja tempaus onnistui hienosti. Toiminnan edetessä he ovat ymmärtäneet oman panoksensa olevan arvokasta kehitysprojektin onnistumisen kannalta. Petrin ja Ilarin tavoin koko muukin Tiimi tuntee onnistuneensa hienosti, vaikka koko aika ei ole ollut vain ruusuilla tanssimista.”

Esitetään vaihtoehtoisia ja toiminnallisia tapoja arvioinnin toteuttamiseen. Tässäkään vaiheessa ei saa unohtaa nuorten sitouttamista. Toiminnasta tulee tehdä loppuun saakka mieleistä.

”Loppujuhlasta on kulunut puoli vuotta. Kehittämiprojektista on jäänyt pysyvä jälki paikkakunnalle. Harrastajamäärät ovat nousussa ja nuorten tietoisuus liikuntamahdollisuuksista on kasvanut. Elli, Inkku, Elisa, Mari, Leena, Sanna, Merja, Paula, Jouko, Aki, Petri ja Ilari tapaavat yhä säännöllisesti mukavan yhdessäolon merkeissä odottaen uusia haasteita, joita toteuttaa Tiiminä.”

Viimeisessä tarinassa tuodaan esiin toiminnan päättyminen. Loppujuhla on selkeä ja mukava päätös toiminnalle ja siitä jää hyvä mieli kaikille. Tärkeintä ei ole toiminnan lopputulos. Tärkeää on toimintamallin hyödyntäminen ja sen käytön edistäminen eri toimintaympäristöissä.

Opas sisältää myös EI NÄIN- osiot, joista ilmenee huonoin mahdollinen vaihtoehto toiminnan kannalta.

"Ilmoitus kokoa A4, Times New Roman 10, riviväli 1, kirjakieltä? EI NÄIN".

Tarkoituksena on saada aikuiset kiinnittämään huomiota mielekkääseen tekemiseen. Toiminnan päämäärä on tehdä asiat nuorten näköisesti. Kirjakiellellä tehty ilmoitus toiminnasta ei vetoa nuoriin.

"Aloitustieto 15 minuutin monologi pukutakki päällä? EI NÄIN."

Pieni tutustuminen nuorisokulttuuriin ennen toiminnan aloittamista on paikallaan. Liian asiallinen kokonaisuus antaa jäykän mielikuvan. Nuoria ei tarvitse pelotella.

"Tapaamisessa aikuiset asiantuntijoita, nuoret työvälineitä? EI NÄIN."

Tapaamisissa kaikki ryhmän jäsenet ovat tasavertaisia Tiimiläisiä. Toiminnassa on kyse nuorten asiantuntijuudesta sekä osallisuudesta, aikuiset ovat toiminnassa mukana mahdollistaakseen sen.

"Aikuisten mielipiteiden pohjalta kirjoitettu asiakirja paperiversiona? EI NÄIN."

Aikuisten tulisi ohjata nuoria oikeaan suuntaan, mutta ei antaa valmista ohjeistusta. Luovuus kunniaan.

"Tiimi päättää mennä sieltä, mistä aita on matalin -> päihteetön disco? EI NÄIN."

Jokainen kunta järjestää limudiskoja ilman erityistä toimintaa. Liian helpot valinnat syövät pohjan koko toiminnalta eikä silloin voida kehittää mitään uutta.

"Kaunistellaan? EI NÄIN".

Arvioinnin kannalta kaunistelu ei palvele ketään osapuolista. Realistinen kuva mahdollistaa toiminnan kehittämisen jatkossa.

3.5 Oppaan hyötykäyttö

Opas on tarkoitus antaa hyötykäyttöön Terveys ry:lle Pää edellä- toimintamallin koulutustilaisuuksiin. Oppaan on tarkoitus toimia myös tukena arjessa toimintamallin parissa työskenteleville aikuisille. Opas tulee olemaan julkisessa levityksessä ja sitä saa vapaasti käyttää kuka tahansa. Tekemisen Meininki - toimintaopas aikuisille sisältää hyödyllisiä toimintamenetelmiä kaikenlaiseen nuorisotyöhön. Nuorisotyö on nuoren itsensä valitsemaa ja hyväksymää tukea, ohjausta ja palvelujen tarjontaa. Nuorisotyön perustehtävä on mahdollistaa mielekäs vapaa-aika. (Heinänen & Tahvanainen 2009, 2.) Opasta painetaan paperiversioiksi Innostu! Innosta!- hankkeen päätösfoorumiin Tornioon Peräpohjolan opistolle sekä yhteistyökumppaneille. Pääasiassa opas toimii internet- versiona ja on sieltä tulostettavissa.

4 AINEISTONKERUU

Valitsimme opinnäytetyömme tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska koimme sen selkeimmäksi tavaksi saada lisäaineistoa oppaan työstämistä varten. Kyselylomake teemahaastattelun muodossa oli selvä valinta, sillä meille riitti suuntaa antava tieto. Kun halutaan kerätä tietystä teemasta aineistoa, on teemahaastattelu puolistrukturoituna vapaampi tapa kuin lomakehaastattelu ja se toimii toiminnallisessa opinnäytetyössä hyvin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63.) Aineistoa ei varsinaisesti analysoida, koska tarkoituksena oli hankkia lisämateriaalia produktiin muilta hankepaikkakunnilta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä aineistoa voi käyttää lähteenä ilman varsinaista analysointia. (Mt., 64.)

Kyselyn muotona käytimme puolistrukturoitua kyselylomaketta (LIITE 2). Kyselylomakkeisiin liitettiin saatekirje (LIITE 1). Kyselyn avulla oli tarkoitus selvittää eri hankepaikkakuntien toimintamenetelmiä hankkeen eri vaiheissa. Kyselylomake etenee vaiheittain Tiimin, Tuuman, Toimen ja Puinnin kautta. Kyselylomakkeessa käytetyt vaiheiden termit ovat vanhoilla nimillä (ks. 2.1). Jokaisen toimintavaiheen kuvaus sisältyy kyselylomakkeeseen.

4.1 Tutkimuksen tarkastelu

Tutkimusaineiston tarkastelu aloitettiin elokuun lopulla 2010, jolloin aloitimme myös produktin varsinaisen toteuttamisvaiheen. Kyselylomakkeet lähetettiin sähköpostilla Poriin, Joutsenoon, Kuusamoon, Turkuun, Helsinkiin sekä Tornioon. Saimme vastaukset Porin, Joutsenon, Kuusamon, Turun sekä Tornion paikallishankkeilta. Edellisvuosien paikallishankkeista kyselyt lähetettiin Vammalaan, Haukiputaalle ja Iihin sekä Kuusankoskelle, joista Vammala oli ainoa, josta saimme vastauksen. Vastauksia saimme 6/9, vastausprosentti oli siis noin 66,66%.

Aineiston tarkastelu toteutettiin lomake kerrallaan kirjaamalla ylös eri toimintavaiheissa käytetyt menetelmät. Oppaaseen kootut toimintamenetelmät on valittu tarkoin laatukriteerein ja monipuolisuutta painottaen.

4.1.1 Tiimi

Viisi kuudesta (83,33%) kertoi käyttäneensä toiminnallisia keinoja.

”Draamakouluttaja kävi pitämässä tutustumistunnin. Lisäksi olemme joka kerta pitäneet ”mitä kuuluu?” kierroksen, jossa jokainen on saanut muutaman minuutin kertoa ”mitä hänelle kuuluu esim. koulussa, harrastuksissa yms. elämässä. Myös yhdessä tehty välipala on aina innostavaa. Olemme myös käyneet hohtokeilaamassa ja vierailulla Yyterin hiekkarannalla ja Tampereella, Särkänniemessä.” (L1)

Yhdellä hankepaikkakunnalla ei oltu käytetty toiminnallisia menetelmiä ryhmän kokoamiseen.

”Ei käytetty. Ryhmä koottiin todella nopeasti. Paikallinen aikuistoimija laittoi kutsun infotilaisuuteen koulun seinälle ja ilmeisesti jonnekin muualle. Näiden kutsujen ja ”puskaradion” avulla tilaisuuteen tuli joitakin nuoria, osa heistä vakituisia nuorisotalolla kävijöitä, jotka muutenkin sattuvat olemaan paikalla. Innostuneet nuoret pyysivät kavereitaankin mukaan. Alun jälkeen tuli yksi aikuistoimija lisää vähän foorumin jälkeen ja sama tiimi on edelleen kasassa, 8 nuorta ja 4 aikuista sekä aluekoordinaattori.” (L4)

Kolmella paikallishankkeella (50%) oli ilmennyt ongelmia ryhmähengen muodostumisessa. Puolella ei ollut ongelmia.

”Nuorten kohdalla ei ole ollut ongelmaa, sitoutuminen ja osallistuminen itse toimintaan on kiitettävää. Aikuisten kohdalla sitoutuminen satunnaista ja se vaikuttaa tiedottamiseen ja ajankohtaisten asioiden eteenpäinviemiseen. Johtuu varmaan siitä, että aikuisten osalta toiminnan vastuu tuppaa jäädä parin henkilön harteille.” (L5)

Ryhmän yhteishenkeä koko hankkeen ajan on ylläpidetty mm. muodostamalla leppoisa, kiireetön ja vapaa ilmapiiri, järjestämällä puolen vuoden välein jotain ekstrapäivätoimintaa, toiminnallisia ryhmäytämisharjoituksia, yhteisiä herkutteluhetkiä, yhteisiä hassutteluharjoitteita sekä avoimet keskustelut.

4.1.2 Tuuma

Moniammatillista yhteistyötä on hyödyntänyt viisi kuudesta (83,33%).

”Mukana on mm. kaupungin nuorisotoimesta nuorisosihteeri, sosiaalitoimesta päihdetyöntekijä, opetustoimesta lukion opo,

seurakunnasta nuorisotyöntekijä, ammatillisesta oppilaitoksesta opot ja asuntolanhoitaja. Nuorissa on eri alojen opiskelijoita.” (L2)

Yksi hankepaikkakunnista ei hyödyntänyt moniammatillista yhteistyötä.

”Ei ainakaan vielä tässä vaiheessa. Monia eri ammattilaisia ja tahoja haastateltiin ympäristöanalyysia varten, mutta en koe tämän olevan vielä moniammatillista yhteistyötä.” (L4)

Materiaalin keräämisessä oli käytetty monia eri tapoja. Kysely yläkoulussa ja nuorisotilassa, päihdeilmiöiden kartoittaminen kadulla kävelemällä, seuraamalla paikkoja jossa nuoret kokoontuu, osallistumalla eri tapahtumiin, päihdekysely sekä aineiden kirjoittaminen normi viikonlopusta ammatillisen oppilaitoksen ja lukion opiskelijoille. Etsimällä artikkeleita ja tietoa lehdistä, internetistä ja haastatteluilla/ kyselyillä oli myös kerätty tietoa. Nuorten oma näkökulma ja asiantuntemus, kartoitus valokuvin, piirroksin ja SWOT- analyysin avulla oli koettu hyväksi tiedonkeruutavaksi. Ilmastobarometria yläkoululaisille, päihdetilastoja, kouluterveyskyselyä, oman paikkakunnan faktatietoja ja Kansalaisten kaupunki- menetelmää oli käytetty.

Paperiversiona ympäristöanalyysin kertoi raportoineen viisi kuudesta (83,33%). Yksi hankepaikkakunnista oli tehnyt paperiversion lisäksi powerpoint- esityksen, yksi valokuvakollaasin sekä pohjapiirustuksina. Yksi hankepaikkakunnista ei tehnyt paperiversiota ollenkaan, vaan raportoi toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin videotallenteena.

4.1.3 Toimi

Neljä kuudesta (66,66%) löysi keskeisimmät kehittämistarpeet toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin pohjalta, yksi oppilaille suunnatuilla kyselyillä ja kehittämisideavihoilla, oppilaiden mielipiteillä, ja yksi hankepaikkakunta ei ollut kyselyjen vastauspäivämäärään mennessä edennyt hankkeen Toimi- vaiheeseen.

Kehittämiprojektin aihe on valittu työskentelemällä pienryhmissä vertailemalla aineistoa, oman osaamisen ja mielenkiinnon pohjalta, halulla vaikuttaa aikuisten asenteisiin, aiheen ajankohtaisuuden ja näkyvyyden kautta, stereotyyppien pohjalta ja nuorilta itseltä tulleen palautteen ja ideoiden perusteella.

4.1.4 Puinti

Ainoastaan yksi vastanneista oli edennyt paikallishankkeessaan Puinti- vaiheeseen. Hankkeen arviointi oli toteutettu:

a. henkilökohtaisesti

”Ensimmäisessä hankkeessani hankeryhmäläiset kirjoittivat päiväkirjaa; mikä oli hyvää, mikä mätti. Suullinen palaute ja arviointi hankeryhmältä.”

b. ryhmässä

”Kirjoitimme raportit projektista ja hankkeesta pienryhmissä ja tämän jälkeen yhdessä. Tällä tavoin saatoimme keskustella koko raportin kirjoittamisen ajan ja vaihtaa ajatuksia kesken kirjoitustyön.”

c. projektinne suunnittelun ja toteutuksen kohdalla?

”Arvioimme Vammalan projektin (päähteetön tapahtuma nuorille) päätyttyä, mikä meni hyvin ja mikä ei. Keräsimme kaikki lehtikirjoitukset, pyysimme kirjallista palautetta osallistujilta tapahtumassa sekä teimme itsearviointia pitkin matkaa.”

d. kokonaisuudessaan?

”Kirjoitimme raportit projektista ja hankkeesta kokonaisuudessaan yhdessä. Tällä tavoin saatoimme keskustella koko raportin kirjoittamisen ajan ja vaihtaa ajatuksia kesken kirjoitustyön.”

Tässä vaiheessa kyselyä haluttiin tietää, kuinka paikallishanke on saatettu päätökseen.

”Pidimme ryhmänä omat lopettajais-hipat ja osallistuimme Päätösfoorumiin Kuusankoskella. Osa hankenuorista tuli mukaan kummitoimintaan nykyisille hankkeille, joten heihin tulee pidettyä vieläkin yhteyttä.”

Paikallishankkeen toiminnasta jäi jälki hankepaikkakunnalle:

”Sastamalassa järjestetään vuosittain bänditapahtuma, joka on päihteen. Sen järjestää Sastamalan kaupungin Nuorisopalvelut yhdessä Nuorisovaltuuston kanssa.”

4.2 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Tutkimuksen validiuden, eli luotettavuuden, takaavat tutkijat. Tutkimuksen validius selittyy sillä, että produkti on tilaustyö ja aihe on tarkasti rajattu.

Toimintatutkimuksessa tutkijat sekä tutkittavat näyttävät tutkimuksen tekijöinä.

Toimintatutkimuksessa tutkija voi kadottaa alkuperäisen perspektiivin samaistumalla kohteeseen liiaksi, mutta se voi olla myös tutkimuksen onnistumisen edellytys, tällöin tutkitusta toiminnasta tulee tutkimusta ja tutkimuksesta toimintaa. Tutkimuksen luotettavuuden määrittelee se, kehittääkö tutkimus tutkittavaa toimintaa. (Eskola & Suoranta 2005, 222-224.)

Tämän produktin eli oppaan luotettavuuden määrittää se, kehittääkö opas Pää edellä- toimintamallin toiminnallisuutta sekä Pää edellä- koulutusta. Oppaan lopullinen validius selviää tulevaisuudessa, kuitenkin tilattu työ on toteutettu vaaditulla tavalla sekä kyselylomakkeen saatekirje sisältää kohdan, jossa kerrotaan tuloksia käytettävän ainoastaan tässä opinnäytetyössä ja Pää edellä- toimintamallin kehittämisessä. Oppaan reliabiliteetti säilyy niin kauan kuin toimintamalli säilyy nykyisessä muodossaan ja opasta hyödynnetään Pää edellä- koulutusten yhteydessä.

4.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen teon yhteydessä käsitellään monia eri kysymyksiä ja päätöksiä. Jokaisen päätöksen kohdalla tutkijan etiikka joutuu koetukselle. Eettisillä kysymyksillä tarkoitetaan tutkimuslupaan liittyviä kysymyksiä, kuten tutkittavien vapaaehtoista suostumusta tutkimukseen ja tarpeellisten lupien selvittämistä viranomaisilta. Tutkimusaineiston keruuseen täytyy myös kiinnittää huomiota, tutkimusmateriaalia ei saa hankkia ilman lupaa. Tutkimus ei saa myöskään ajaa henkilökohtaista hyötyä, jolloin syyllistytään tutkimuskohteen hyväksikäyttöön. Tutkijan pitää pyrkiä olemaan jäävi tutkittavaa kohtaan, tutkijan vaikuttamista tutkittavaan yhteisöön tulee tarkastella kriittisesti. Tiedottaminen on tärkeää. Tiedottaessa tulee ottaa huomioon realistinen informaatio sekä tutkittaville että tutkimuksesta tiedottaessa. Oman tutkimuksen ongelmakohdat voi huomioida omaa herkkyyttä huomioiden. (Eskola & Suoranta 2005, 52-59.)

Tämän tutkimuksen kohdalla on tärkeää huomioida etiikan kannalta molempien tutkijoiden osuus. Toisten tutkijoiden työpanosta ei tule vähätellä. Tulosten käsittely on tehtävä totuudenmukaisesti, kaunistelematta ja huolellisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 27-28.)

5 POHDINTA

Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttö tuki produktia ja teki tuotoksesta merkityksellisen. Kyselyiden pohjalta selvinnyt vähäinen toimintamenetelmien käyttö vahvisti oppaan tarpeellisuutta. Opas antaa vihjeitä ja suuntaa Pää edellä-

toimintamallin toteuttamiseen. Opas sopii käytettäväksi siellä, missä nuorten kanssa toimitaan jonkin epäkohdan korjaamiseksi.

Ryhmäyttäminen toiminnallisien menetelmin tukee koheesiota. Tekemisen Meininki -toimintaopas aikuisille edesauttaa konkreettista toimintaa Pää edellä- toimintamallin parissa. Oppaassa käytetyissä toiminnallisissa menetelmissä on tilaa soveltaa, jotta ryhmän omannäköinen toiminta olisi mahdollista sekä menetelmät palvelisivat ryhmää parhaalla mahdollisella tavalla.

Opas on tehty ehkäisevän päihdetyön uudeksi työvälineeksi nuorten osallisuuden näkökulmasta. Tekemisen Meininki -toimintaopas aikuisille, kuten Pää edellä-toimintamallikin, on rajoja rikkova sekä nuorten asiantuntijuutta korostava.

Yhteiskunnan muutoksen myötä päihdevalistuksen vanhat kaavat eivät ole tehokkain tapa edistää päihdeettömyyttä sekä terveellisiä elämäntapoja etenkin nuorten keskuudessa. Nuorten osallistamisella toimintaan sekä uusien ajattelutapojen mahdollistamisella saadaan parhaat tulokset tämän päivän päihdevalistuksessa.

Oppaan todellista hyötyä voidaan tarkastella sen oltua käytössä. Käytännön toteutukset ja kokemukset oppaan parissa toimineilta sekä ulkopuolinen palaute kertovat oppaan todellisen arvon. Arvoa mittaa myös se, kuinka hyvin opas otetaan vastaan ehkäisevän päihdetyön kentällä ja kuinka sitä hyödynnetään myös muualla.

Sisällölliset tavoitteet saavutettiin. Tavoitteena oli luoda innostava, tiivis, selkeä sekä helppolukuinen opas Pää edellä- toimintamallista. Pää tavoitteena oli selkeyttää toimintamallin neljän eri vaiheen parissa toimimista elävällä ja hausalla tavalla. Haluttiin tehdä erilainen opas, joka poikkeaisi useimmista asiatekstiä sisältävistä oppaista ihmisläheisemmällä otteella. Vaikka opas oli tilaustyö Terveys ry:ltä, oli toteutustyyli vapaa. Ulkoasulla tavoiteltiin nuorekasta ilmettä. Annoimme ulkoasun toteuttamiseen vapaat kädet ilman tarkkaa ohjeistusta. Ulkoasun on toteuttanut Teemu Haapa-aho. Mahdollisia jatkotutkimusaiheita voisi olla esimerkiksi kuinka opasta on hyödynnetty ja millaisia tuloksia sillä on saatu aikaan.

Opinnäytetyö toteutettiin tiiviillä aikataululla. Tiivis aikataulu johtui useasti muuttuneesta opinnäytetyön aiheesta, muutokset tulivat Terveys ry:n taholta. Tiivis

aikataulu sopi meille, sillä työskentelymme paineen alla on tehokasta ja hyvin aikataulutettua. Hyvä aikataulutus mahdollisti sen, että pystyimme kirjoittamaan kaikki opinnäytetyön osiot yhdessä sekä pitämään ennalta sovitut vapaapäivät, huolimatta siitä, että asumme eri kaupungeissa. Opinnäytetyön tiiviin aikataulun vuoksi sokeuduimme ajoittain omalle tekstillemme; virheet oli vaikea huomata tekstissä.

Tekemisen Meininki - toimintaopas aikuisille julkaistaan marraskuun 2010 aikana Internetissä, ja sitä painetaan Innostu! Innosta!- hankkeen loppufoorumiin jaettavaksi aikuistoimijoille. Opas tulee olemaan julkisessa levityksessä ja vapaasti käytettävissä, jotta siitä saataisiin maksimaalinen hyöty toimintamallille sekä sen tunnettuuden edistymiselle.

Toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen opetti meille taitoa syvälliseen pohdintaan sekä tehokasta ajankäyttöä. Se myös kehitti meidän yhteistyötaitojamme ja käytännön sitomista teoriaan. Opimme myös kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän hyödyntämistä kyselylomakkeen luonnissa ja tarkastelussa.

Koemme olevamme oikeat henkilöt toteuttamaan Pää edellä- toimintamallia koskevan toimintaoppaan. Olemme itsekkin nuoria, mutta samalla aikuistoimijoina Innostu! Innosta!- hankkeessa toteuttamassa toimintamallia käytännössä. Olemme voineet täten antaa itse oppaalle nuorekkaan näkökulman, ja siten vastanneet tilaustarpeeseen.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hakala, Juha T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. 2. painos. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Hakala, Juha T. 2000. Opinnäyte luovasti. Kehittämisen- ja tutkimustyön opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Isoherranen, Kaarina. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. 1. painos. Vantaa: Dark Oy.

Isokorpi, Tia 2004. Tunneoppia parempaan vuorovaikutukseen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kemppinen, Pertti. 2000. Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. 2. painos. Tallinna: AS Ühiselu.

Kurki, Leena. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Kiilakoski, Tomi; Tomperi, Tuukka & Vuorikoski, Marjo (toim.). 2005. Kenen kasvatusta? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 335-354.

Ali-Melkkilä, Sirpa. Ehkäisevää päihdetyötä eli kansalaiseksi kasvattamista osallisuuden kautta. Teoksessa Kylmäkoski, Merja; Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.). 2010. Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 138.

Herranen, Jatta. Toisin tekemisen paikka? Ehkäisevää päihdetyötä nuorten silmin. Teoksessa Kylmäkoski, Merja; Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.). 2010. Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 29-33.

Kiilakoski, Tomi. Korkatut pullot, pirun kusi ja alkoholistien maksat. Luonnostelmia osallistavaan päihdekasvatukseen. Teoksessa Kylmäkoski, Merja; Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.). 2010. Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 150-152.

Leimio-Reijonen, Susanna. Nuorten päihteettömyyden edistäminen – vuoropuhelua ja yhteistoimintaa. Teoksessa Kylmäkoski, Merja; Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.). 2010. Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 121-126

Viitanen, Reijo. Nuorten päihdevalistuksen sokeat pisteet ja päihdekasvatuksen mahdollisuudet. Teoksessa Kylmäkoski, Merja; Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.). 2010. Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 61-62.

Ranto, Anna-Leena. Osallisuus yläkouluissa. Teoksessa Kylmäkoski, Merja (toim.). 2010. Avauksia yhteisöllisyyteen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 89.

Laitinen, Hanna. 2002. Kenen ehdoilla? Osallistaminen kehitysyhteistyössä. Helsinki: PriimaOffset.

Leimio-Reijonen, Susanna. 2002. Valistuksesta vastuunottoon. Tutkimus sosiokulttuurisesta innostamisesta, ehkäisevästä päihdetyöstä ja sen toteuttamisesta nuorten parissa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Helsinki: Stakesin monistamo. Pro gradu- tutkielma.

Niskala, Minna & Tikkala, Aliisa. 2010. Tekemisen Meininki – toimintaopas aikuisille.

Salo, Pirkko. 2009. Yhteisöt ja yhteistyö luennot 23.3.2009. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Tornio.

Vesikansa, Sari. 1988. Toimintaan nuorten kanssa 1. Perustietoa nuorisotyöntekijöille. Helsinki: Painokaari Oy.

Vilkkä, Hanna & Airaksinen, Tiina. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Terveys ry. Viitattu 19.10.2010.

<http://www.terveysry.fi/fi/organisaatio>

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje

Hei!

Olemme kaksi Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogi-opiskelijaa. Teemme opinnäytetyötä Terveys ry:n hallinnoimasta Innostu! Innosta!- hankkeesta. Olemme myös aikuistoimijoita Tornion paikallishankkeessa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on koota toimintaopas Innostu! Innosta!- hankkeessa kehitetystä Eliksi- toimintamallista yhteistyössä Terveys ry:n ja mainostoimisto Punkhelsinki Oy:n kanssa. Kyselyllä haluamme selvittää eri hankepaikkakuntien toimintamenetelmiä hankkeen eri vaiheissa.

Kyselyjen vastaukset tullaan käsittelemään luottamuksellisesti, ja vastauksia tullaan hyödyntämään ainoastaan toiminnan kehittämiseksi sekä opinnäytetyömme raportoinnissa.

Tiukan aikataulun vuoksi toivomme saavamme vastaukset teiltä 17.8.2010 mennessä!

Iloisia vastaushetkiä! ☺

Aliisa Tikkala
aliisa.tikkala@humak.edu

Minna Niskala
minna.niskala@humak.edu

Liite 2: Kyselylomake**A. MEIKSI**

= Keskitetään toimivan ryhmän kokoamiseen. Toimivan ryhmän edellytyksenä on, että ryhmän jäsenet ovat kiinnostuneita asiasta, jonka parissa ryhmän on tarkoitus työskennellä. Yhteistoiminta tarjoaa kaikille mahdollisuuden oppia uutta. Hyvä yhteishenki syntyy yhdessä toimien, toista kuunnellen, arvostaen ja kunnioittaen.

1. Käyttitkö ryhmän kokoamisessa toiminnallisia keinoja? Mitä?

2. Ilmenikö ryhmähengen muodostumisessa ongelmia?

Ei

Kyllä , millaisia?

(voitte jatkaa tarvittaessa paperin kääntöpuolelle)

3. Millä tavoin ylläpidätte ryhmänne yhteishenkeä koko hankkeen ajan?

B. ARKI

= Nimettyään toimintansa yhteiset tavoitteet, ryhmä kartoittaa ja analysoi toimintaympäristöään. Se tarkastelee valitsemaansa ilmiötä ja sen taustatekijöitä. Ne auttavat paremmin ymmärtämään toimintaympäristön erilaisia haasteita sekä edesauttavat terveydenedistämistoimia ja niissä tarvittavien keinojen valintaa.

1. Onko/ Oliko paikallishankkeessanne moniammatillista yhteistyötä?

Ei

Kyllä , millaista?

2. Miten keräätte/ keräsitte ympäristöanalyysissä tarvittavan materiaalin?

_____ (voitte jatkaa tarvittaessa paperin kääntöpuolelle)

3. Miten raportoitte ympäristöanalyysin?

Paperiversiona

Videotallenteena

Musiikkina

Valokuvakollaasina

Muulla tavoin, miten?

Jos ette ole vielä siirtyneet seuraavaan vaiheeseen, päättyy kysely teidän osaltanne tähän. Kiitämme vastauksistanne ja toivotamme aurinkoista kesää! ☺

C. PRAKSIS

= Ympäristöanalyysin kautta nousseet seikat asetetaan tärkeysjärjestykseen, jonka jälkeen niistä valitaan yksi kehittämisprojektin kohteeksi. Tärkeintä on tehdä jotain sellaista, joka syntyy ryhmän tietotaidosta ja vastaa toimintaympäristön tarpeisiin.

1. Miten löysitte toimintaympäristönne keskeiset kehittämistarpeet?

2. Miten valitsitte kehittämisprojektinne aiheen, miksi?

Jos ette ole vielä siirtyneet seuraavaan vaiheeseen, päättyy kysely teidän osaltanne tähän. Kiitämme vastauksistanne ja toivotamme aurinkoista kesää! ☺

D. NÄKY

= Viimeisessä vaiheessa arvioidaan saavutettuja tavoitteita sekä koko prosessia. Arviointi perustuu keskeisiltä osin ryhmän jäsenten tekemään itsearviointiin ja oppimiskokemuksiin. Arviointi kuuluu kaikille heille, joita käsiteltävä asiakokonaisuus jollakin tavoin koskettaa.

1. Miten toteutitte hankkeen arvioinnin...

a. henkilökohtaisesti?

b. ryhmässä?

c. projektinne suunnittelun ja toteutuksen kohdalla??

d. kokonaisuudessaan?

2. Kuinka teidän paikallishankkeenne saatettiin päätökseen?

3. Jäikö toiminnastanne jälki hankepaikkakunnalle?

Ei

Kyllä. Miten olette edesauttaneet em. asiaa?

Kiitämme vastauksistanne! Aurinkoista kesää! ☺

TEKEMISEN MEININKI

- Toimintaopas aikuisille

Mikä juttu tämä oikeen on? Tämä on elämää.
Sitä itseään. Ole jonaki! Tehe jotaki!
Tämä on sitä hereää yhdessäoloa.
Nuorten ehoilla. Sie ja mie ja muu lössi.

Tuu mukkaan! Pää edellä!

Onneksi olkoon!

Olet saanut haltuusi nuorten osallisuutta ja päihitteettömyyttä edistävän nykypäivän toimintaoppaan. Unohda vanhat kaavat ja uskalla ottaa askel eteenpäin kohti parempaa tulevaisuutta!

Tekemisen Meininki on opas *Pää edellä*-toimintamallin parissa työskenteleville aikuisille. *Pää edellä* on Nuorilta nuorille - (2004-2006) ja *Innosta! Innosta!* - (2007-2010) hankkeissa kehitetty ja testattu toimintamalli. Tarkoituksena on nuorten ja aikuisten yhteistyöllä lisätä toimintamallin ja ryhmän toiminnan tunnettuutta omalla paikkakunnalla ja vastaavien toimijoiden parissa. Toimintamalli soveltuu käytettäväksi monissa eri kehittämissarpeissa ja yhteisöissä, erityisesti siellä missä nuoret sen kokevat tarpeelliseksi. Pääasia on, että hommat tehdään *isosti, yhdessä, paikallisesti ja Pää edellä!*

Pää edellä-toimintamalli koostuu neljästä eri vaiheesta: *Tämi, Tuuma, Toimi ja Puhki*. Oppaaseen on koottu hyväksi havaittuja käytänteitä jokaiseen eri vaiheeseen. Materiaalit on kerätty kesän ja syksyn 2010 aikana kyselylomakkeilla *Innosta! Innosta!*-hankkeen aikuistoimijoille.

Nuorten ryhmän kanssa työskentely on haastavaa, mutta myös antoisaa ja palkitsevaa kunhan homma toimii. Ensi askel vuorovaikutteiseen

ryhmätyöskentelyyn nuorten kanssa on luoda kiireetön, kannustava ja avoin ilmapiiri. Nuorten kiinnostuksen kohteet muuttuvat nopeasti, siksi onkin varauduttava tekemään paljon töitä ryhmän koossapitämiseksi. Ryhmän on annettava elää ja hengittää, osattava antaa vapauksia ja asettaa rajoja. *Pää edellä*-tiimin säilyvyyden edellytyksenä on asettaa selkeät tavoitteet toiminnalle sekä vakuuttaa ryhmän oma identiteetti.

Opas on kahden Humanistisen ammattikorkeakoulun Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman opiskelijan opinnäytetyö. Opas on toteutettu yhteistyössä *Innosta! Innosta!*-hankkeen ja Terveys ry:n kanssa.

Ole luova. Uskalla tehdä asioita oman näköisestsi.

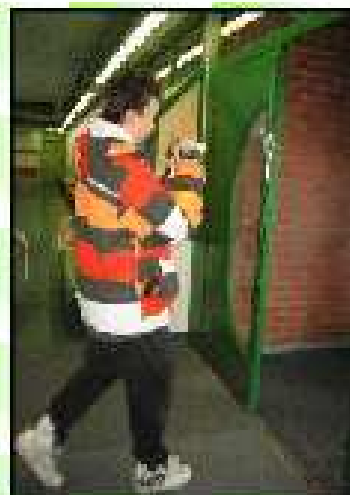
Kuuntele nuorta, se on se asiantuntija. Ja nyt sulla on vielä Tekemisen Meininki! Anna paukkua!

- Minna & Aliisa -

TIIMI

Kasataan paikallinen Pää edellä -tiimi- Joukko ihmisiä, jotka haluavat muutosta ja ovat valmiita myös tekemään sen. Tiimi valitsee jonkin haasteen, jota aletaan tekemisen kautta ratkoa.

"Kasiluokkalaiset Eisa ja Mari törmäsivät väitunnille pariin tyyppiin, jotka keräsivät jengiä ympärilleen. Tyyppien kuvaus tulevasta toiminnasta nuorten vapaa-ajanviattomahdollisuuksien lisäämiseksi sai Eisan ja Marian mielenkiinnon heräämään. He päättivät osallistua ensitapaamiseen. Tapaamisen aika ja paikka löytyy tyyppien jakamista kutsukorteista."

Hyväksi havaittuja keinoja Tiimin kokoamiseen:

- * Ilmoitus ilmoitustaululle
- koulut, nuorisotilat, kahvilat
- urheilupaikat
- netti
- * Henkilökohtainen lähestymistapa
- kutsukortit hyvillä tyypeillä
- suullinen tiedotus

Ilmoitus kokoa A4
Times New Roman 10
Rivivälit, kirjakieltä

EI NÄIN.

"Ammattikoululaiset Leena ja Sanna ovat myös löytäneet tiensä ensitapaamiseen. Tutustuttuaan LiVamaNu-ryhmän toimintaan (Lisää Vapaa-ajanviattomahdollisuuksia Nuorille) ja muihin osallistuviin nuoriin he ovat innokkaasti puuttumaan paikkakuntansa nuorten vapaa-ajan haasteisiin omalla asiantuntijuudellaan."

Toiminnan aloittaminen:

* Aloitusinfo

- Muista esittää asiat kiinnostavalla tavalla!

* Tutustumisleikit

- *Nimi + adjektiivi* (Sanotaan oma nimi oman nimen ensimmäisellä kirjaimella alkava adjektiivi- Ringissä seuraava muistaa kaikkien edellisten nimet- Esim- Leena Leiskuva, Sanna Suulas-)

- *Kuinka monella palalla pärjää?*

(Jokainen ottaa sen verran wc-paperia kuin luulisi tarvitsevänsä seuraavan kahden tunnin aikana- Todellisuudessa jokoista arkkiä kahden herrataan yksi totuus itsestä-)

- *Lakanan pudotus* (Nimien ollessa jo vähän tuttuja jaetaan ryhmä kahtia- Väliin nostetaan lakana- Lakanan molemmin puolin yksi ryhmän jäsenistä esittää odotettuaan lakanan pudotusta- Lakanan pudotessa se, joka ensin sanoo vastustajansa nimen, voittaa hänet joukkueeseensa- Leikki loppuu, kun kahdesta ryhmästä tulee yksi-)

Aloitusinfo 15minuutin monologi pukutakki päällä? **EL NÄIN.**

Yksilöillä ryhmällä:

- * Pöytäosa tarjottu
- * Oltava toiminnasta kiinnostuneet uudet henkilöt lämmöllä vastaa
- * Ryhmäyhteysharjoitukset, esimerkkejä:

Antamattomuus (Kaikki mahdollisimman paljon

lyhytyksiä ja tehtäviä. Pöytä 1-3 pistettä

haastavuuden mukaan. Jaa tunti pienempiin, n. 5

henkilön, joukkueisiin. Nimitä jokaisella joukkueella

oma tuomarit. Anna tehtävien suorittamiseen aikaa

1-2 tuntia. Tehtävät suorittajan omalla tuomalla.

tuomarit päättää omia tehtäviä suorittelu hyväksytyksi.

Luovus kumlaant. Voittajajoukkue on se, joka saa kerättyä suurimman pistemäärän. Tehtäviä ei tarvitse suorittaa järjestyksessä.

- Olympialaiset joukkueisiin (Kain. tulkintakuva, kottikätkä, luvut, luvut- Naisainnan nauttiminen.)

Vesitiedä (Jaa tunti joukkueisiin. Jokaisella joukkueella jaetaan kikka, sikkä, suodattopussi ja vedäinen Miniglo- pussi. Tavoitteena on käyttää pullo vedellä käyttäen ainoastaan annettuja välineitä. Vettä voi vaihtaa suuttamalla vedenhakuputkella astetta tai tehtäviä, kuten X-hyppy tai puomin siltä.)

"Nuorisotilalla käyvät Marja ja Paula kahnuttavat henkivestamisia kahdelle ystäväilleen- Heidän mielestään mukavinta on ryhmänvetäjät Elli ja Inkku, rehto yhdessä alo, hauskuus ja syväminen- He kokevat myös ryhmän olleen tehokas ja osannut aikaaan paljon lyhyessä ajassa- Käyvät Jouko ja Aki kiinnostuneet myös toiminnasta ja haluavat mukaan"

Tapaamisessa aikuiset asiantuntijoita, nuoret työvälineitä? **EL NÄIN.**

TUUMA

Kun tiimi on kasassa, aletaan ihmetellä oikein perusteellisesti mikä täällä mättää, missä mättää ja miksi mättää. Ja mitä me voitaisiin asialle tehdä, niin että kaikilla olisi mukavaa.

Tuimintaympäristön kartoitus ja analyysi:

+ Kansalaisten Kaupunki (menetelmä, joka avaa aktiivista kansalaisuutta yhteiskunnassa. Menetelmää voi soveltaa monilla eri tavoilla, omasta aiheesta riippuen. Kirjoita Ääpeille otsikot esim. Muka, Mitä, Missä ja Miksi. Anna n. 10 min aikaa täyttää Ääpeille omia ajatuksia kehittämistarpeesta. Käykää yhdessä ajatuksia ja niiden tarkoituksia läpi. Listatkaa jokaisesta kohdasta 3 tärkeintä ja paneutukaa niihin asioihin toteuttaessanne toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin aktiivista vaihetta.)

"Toiminnan edessä Elli ja Inku kartoittavat yhdessä nuorten kanssa paikkakunnan nykyisiä vapaa-ajaviihtemahdollisuuksia sekä niiden puutteita. Leena ja Sonna ymmärtävät, että jos haluaa olla saada hyötyä, on sille myös annettava jotain. Päätös, että kaikki tekeminen on mielikäsä ja toteuttamisella etsitään vaihtoehtoisia tapoja."

+ Havainnointi

- lehdet, uutiset, Internet
- konkreettinen tutustuminen omaan elinympäristöön
- + Eri kyselyjen hyödyntäminen, esim. kouluterveyskysely, päihdekysely
- + Moniammatillisen yhteistyön hyödyntäminen
 - Materiaalit
 - Asiantuntemus (faktatieto)
 - Kontaktit

Kartoituksen tulosten esittelyä:

* Vaihtoehtoisten toteuttamistapojen etsiminen

- Elokuva
- Kuvakollaasi
- PowerPoint- esitys
- Näytelmä
- Laulu (esim- rap- esitys)
- Sarjakuvalehti

* Näkyvyys tärkeää

Kaikille toimijoille tunne tekemisen onnistumisesta ja tärkeydestä!

- Paikallinen media
- Youtube
- Ehkäisevän päihdetyön tapahtumat/ -foorumiit

Aikuisten mielipiteiden pohjalta kirjoitettu asiakirja paperiversiona! **EI NÄIN.**

"Aika ajoin Tiimin jäsenet Patri ja Iiri tyksistyivät odotellussaan suoraan toimintaa. Tyksistyminen näkyy häiriökäyttäytymisenä ja Tiimin muiden jäsenten kiusaamisena. Ellillä ja Inalla onkin kova työ pitää ryhmän mielenkiintoa yllä järjestämällä erilaisia vähepöytä- ja illanistujaisia."

Näin sitoutat ja pidät mielenkiintoa yllä:

- * Ota aina ryhmän mielipide ja toiveet huomioon, on hyvä siltä illanistujaisista, kokouksista tai välipalasta
- * Pidä huoli, että kaikilla on jotain, mitä odottaa
 - Pikkujoulut, Halloween, Vappubileet
 - Elokuvoilta höystettynä pienillä shakailuilla
 - Toimintapäivä (esim- hyödynnä alueen harrastemahdollisuuksia)
- * Järjestä kilpailu Tiimin nimestä. Valittu nimi palkitaan
- * Hankkikaa Tiimille yhteinen tunnus (esim- huppari, pipo, t-paita, laukku)
- * **KAIKKI TOIMIJAT OVAT TASAVERTAISIA TIIMILÄISIÄ!!**

Heittäydy toimintaan täysillä, **USKALLA HUULLUTELLA**

TOIMI

Kun asioita on pähkäilty tarpeeksi, on aika valita yksi haaste, johon pureudutaan oikein kunnolla. Mietitään mitä voisi tehdä, että haaste voitetaan. Ja sitten ei muuta kuin hommiin.

"Toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin pohjalta nuoret valitsivat kehittämiskohteen nykyisten liikuntamahdollisuuksien merkkinäimin. Elisa, Mari ja Aki ovat keksineet järjestää Tiimillä tempauksen, jossa tuodaan esille paikkakunnan harrastusmahdollisuuksia. Moniammatillista yhteistyötä hyväksikäyttämällä he aikovat pyytää eri urheiluseuroja esittämään toimintaansa."

Tuumasta Toimeen:

- * Tiimiläiset valitsivat haasteen toimintaympäristön kartoituksen ja analyysin pohjalta
- * Aika on rajallista; toimijoiden tulisi valita aihe, joka on toteutettavissa tietyssä ajassa tietyin resurssein.
- * Pilkkokaa aihe palasiin, älkää antako kehittämiskohteen paisua liikaa.
- Esim. vapaa-ajanviettomahdollisuudet -> Liikuntamahdollisuudet -> joukkueurheilu
- * Muistakaa tekemisen hauskuus ja säilyttäkää mielenkiinto aihetta kohtaan.

*Tiimi päättää mennä sieltä, mistä aita on matalin -> pähteetön disco? **ELNÄIN***

PUINTI

Kun haaste on kesytetty, on aika taputella itseään ja tiimiläisiä selkään. Sitten puidaan mitä saatiin aikaan. Mitä opittiin ja miten saadaan vietyä Pää

"Petri ja Ileri ovat erittäin ylpeitä omasta Tiimistään"

"Häiriökäyttäytymisen loppu ja tempaus onnistui hienosti"

"Toiminnan adatessa he ovat ymmärtäneet oman panoksensa olevan arvokasta kehitysprojektin onnistumisen kannalta"

"Petriin ja Ilerin tavoin koko muukin Tiimi tuntee onnistuneensa hienosti, vaikka koko aika ei ole ollut vain ruusuilla tanssimista"

Sadonkorjuun aika:

- * Arviointi jatkuvaa koko toiminnan ajan
 - päiväkirja
 - projektimato (Arvioidaan toiminnan jokaista eri vaihetta tapaamisten yhteydessä kysymyksillä: esim. ketä paikalla, mitä tehtiin, mitä päätettiin, mikä oli toimivaa ja mikä mätti? Kaikki arvioinnit talteen, niitä voi hyödyntää loppuarvioinnissa.)
 - * Arviointi
 - Kirje itselleen/ Tiimille
 - Puintia yksin, pienryhmissä ja koko Tiimin voimin
 - Ulkopuolinen palaute (mm. tempauksen yhteydessä palauteboksi)
 - Lehtileikkeet ja mediätalvioinnit talteen
 - Rehellinen mielipide
 - Kritiikki rakennusmateriaaliksi (virheistä oppii)
 - * Loppujuhla
 - Tiimi valokeilaan, kunnia heille kelle se kuuluu
 - Ansaitut kiitokset
 - Selkeä ja mukava päätös toiminnalle
- Hyvä mieli kaikille huolimatta kehittämistarpeen tuloksista

Kaunistellaan? EI NÄIN.

"Loppujuhlasta on kulunut puoli vuotta."

"Kehittämiprojektista on jäänyt pysyvä jälki paikkakunnalle."

"Harrastajamäärät

ovat nousussa ja nuorten tietoisuus liikuntamahdollisuuksista on kasvanut:

Elli, Inkku, Elisa, Mari, Leena, Sanna, Merja, Paula, Jouko, Aki, Petri ja Ilari tapaavat yhä säännöllisesti mukavan yhdessäolon merkeissä odottaen uusia haasteita, joita toteuttaa Tiiminä."

Tekijät: Minna Niskala & Aliisa Tikkala

Ulkoasu: Teemu Haapa-aho

Kiitos: Terveys ry, Innostu!Innostu!-hanke, Susanna Leimio-Reijonen, Teppo Kuusela ja Tornion Innostajat sekä Nuorisotiedotuspiste Aaltonen